

Антонюк О. І.,

кандидат економічних наук, завідувач кафедри фінансів ХКТЕІ,

Мицак О. В.,

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів ЛКА,

Осадчук Ю. М.,

магістр, викладач кафедри фінансів ХКТЕІ, аспірант ЛКА

СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

У статті розглянуто систему інформаційного забезпечення як елемент фінансового менеджменту. Визначено, що система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту на підприємстві – це сукупність елементів, що здійснюють безперервний і цілеспрямований підбір відповідних інформативних показників, орієнтованих як на прийняття стратегічних фінансових рішень, так і на ефективне поточне управління фінансовою діяльністю підприємства.

Ключові слова: система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту, внутрішні та зовнішні джерела інформації, внутрішні та зовнішні користувачі інформації.

В данной статье рассмотрена система информационного обеспечения как элемент финансового менеджмента. Определено, что система информационного обеспечения финансового менеджмента на предприятии – это совокупность элементов, осуществляющих непрерывный и целенаправленный подбор соответствующих информативных показателей, ориентированных как на принятие стратегических финансовых решений, так и на эффективное текущее управление финансовой деятельностью предприятия.

Ключевые слова: система информационного обеспечения финансового менеджмента, внутренние и внешние источники информации, внутренние и внешние пользователи информации.

In this article the system of information provision as part of financial management. Determined that the system of information support financial management in the enterprise – a set of elements that perform continuous and purposeful selection of relevant information indicator, oriented as to make strategic financial decisions and for effective ongoing financial management of the enterprise.

Key words: information support financial management, internal and external sources, internal and external users of information.

Постановка проблеми. Ефективність фінансового менеджменту на підприємстві значною мірою залежить від якості його інформаційного забезпечення. Вичерпна, достовірна, своєчасна і зрозуміла інформація є основою для ухвалення оптимальних фінансових рішень, спрямованих на зменшення витрат фінансових ресурсів, зростання прибутку і ринкової вартості підприємства.

Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту характеризує сукупність інформаційних ресурсів, що відображають внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства і є необхідною умовою для прийняття ефективних фінансово-господарських рішень на кожному етапі управління фінансовою діяльністю підприємства. Це питання є особливо актуальним і сьогодні, оскільки всі керівники підприємств, фінансові менеджери повинні міркувати аналітично, сприймати та оцінювати інформацію та, виходячи з цього, приймати нові управлінські рішення [4, с. 49].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню інформаційної системи забезпечення фінансового менеджменту присвячено чимало наукових праць. Вагомий внесок у дослідження окремих аспектів системи інформаційного забезпечення фінансового менеджменту підприємств зроблено у працях вітчизняних науковців І. А. Бланка, М. Д. Білик, П. Ю. Буряка, О. Д. Василика, І. В. Зятковського, О. П. Кириленко, О. П. Крайника, М. І. Крупи, В. М. Опаріна, Г. Й. Островської, А. М. Поддерогіна, Р. А. Слав'юка, О. О. Терещенка, С. І. Юрія та ін. Проте, зважаючи на значну варіацію в позиціях економістів стосовно цього явища, питання інформаційного забезпечення фінансового менеджменту можна вважати актуальним і сьогодні.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є дати вичерпну характеристику інформаційному забезпеченню фінансового менеджменту на підприємстві. Досягнення мети забезпечується розв'язком таких завдань:

- визначити роль системи інформаційного забезпечення для прийняття ефективних фінансово-господарських рішень на кожному етапі управління фінансовою діяльністю підприємства;
- дати характеристику основним вимогам до інформації, яка формує систему інформаційного забезпечення фінансового менеджменту підприємства;
- класифікувати систему показників інформаційного забезпечення фінансового менеджменту підприємства;

- дати характеристику усім користувачам інформації про діяльність підприємства;
- обґрунтувати важливе значення системи інформаційного забезпечення для прийняття ефективних управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Успіх у роботі лінійних та функціональних керівників залежить від різних видів забезпечення їх діяльності: правового, інформаційного, нормативного, технічного і т. ін. Інформаційне забезпечення, без сумніву, можна віднести до основних елементів цієї системи. Основну питому вагу в загальному потоці інформації займає економічна інформація, яка відображає всю багатогранність виробничої та господарської діяльності підприємств. За допомогою економічної інформації здійснюються основні функції управління: планування, облік, аналіз та контроль.

Інформація та управління безперервно взаємодіють один з одним. Після отримання інформації, її аналізу та обробки готується відповідне управлінське рішення. Створення інформаційної бази на підприємстві полягає передусім у формуванні обґрунтованого переліку показників, орієнтованих на прийняття як оперативних-тактичних, так і стратегічних управлінських рішень [1, с. 60].

Управління підприємством в умовах ринкової економіки, конкуренції та перерозподілу власності ставить високі вимоги до інформації, яка формує систему інформаційного забезпечення фінансового менеджменту:

- суттєвість – визначає, наскільки інформація впливає на результати фінансових рішень;
- повнота – характеризує завершеність обсягу інформаційних даних, потрібних для прийняття рішень;
- своєчасність – характеризується актуальністю для оцінювання минулих, теперішніх і майбутніх подій;
- достовірність – досягається за відсутності помилок та необ’єктивних суджень;
- зрозумілість – можливість її однозначного тлумачення за умови, що користувачі мають знання та зацікавлені сприймати цю інформацію;
- порівнянність – можливість використати її для порівняння даних за різні періоди, різних підприємств;
- релевантність – характеризує рівень використання інформації під час прийняття рішень;
- ефективність – передбачає, що витрати на одержання окремих інформативних показників не повинні перевищувати ефект, отриманий у результаті їх використання під час підготовки і реалізації відповідних управлінських рішень [3, с. 54].

Основною вимогою до фінансової інформації є її корисність для користувачів, яку можна вимірювати в таких самих одиницях (чи близьких до них), що й цільову функцію управління.

Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту на підприємстві – це сукупність елементів, що здійснюють безперервний і цілеспрямований підбір відповідних інформативних показників, орієнтованих як на прийняття стратегічних фінансових рішень, так і на ефективне поточне управління фінансовою діяльністю підприємства.

У кожному конкретному випадку треба визначити склад показників інформаційної бази, критерії, яким повинна відповідати відібрана інформація, способи організації та захисту інформаційних потоків.

Склад показників інформаційної бази фінансового менеджменту залежить від галузевої належності підприємства, його організаційно-правової форми функціонування, обсягу та рівня диверсифікації фінансової діяльності.

Для формування інформаційної бази використовують внутрішні та зовнішні джерела інформації.

Система показників інформаційного забезпечення фінансового менеджменту подана у табл. 1 та табл. 2 [5, с. 24].

Таблиця 1
Показники, які формують із зовнішніх джерел

Показники	Джерела формування
<p>I. Показники, що характеризують загальноекономічний розвиток країни:</p> <p>1. Показники макроекономічного розвитку:</p> <ul style="list-style-type: none"> – темпи зростання валового внутрішнього продукту та національного доходу; – обсяг емісії грошей в аналізованому періоді; – грошові доходи населення; – вклади населення в банках; – індекс інфляції; – облікова ставка Центрального банку. <p>2. Показники галузевого розвитку:</p> <ul style="list-style-type: none"> – обсяг випущеної (реалізованої) продукції, його динаміка; – загальна вартість активів підприємства, зокрема оборотних; – сума власного капіталу підприємства; – сума прибутку підприємства, зокрема від основної (операційної) діяльності; – ставка оподаткування прибутку від основної діяльності; – ставка податку на додану вартість та інших податків, які сплачують підприємства галузі; – індекс цін на продукцію галузі в аналізованому періоді. 	<p>Дані державної статистики</p> <p>Законодавча база</p>

<p>II. Показники, які характеризують кон'юнктуру фінансового ринку: Показники, які характеризують кон'юнктуру ринку фінансових фондових інструментів: – види основних фондових інструментів (акцій, облігацій, деривативів тощо), які обертаються на біржовому та позабіржовому фондових ринках; – котирувальні ціни пропозиції та попиту основних видів фондових інструментів; – обсяги та ціни угод за основними видами фондових інструментів; – зведений індекс динаміки цін на фондовому ринку. Показники, які характеризують кон'юнктуру ринку грошових інструментів: – кредитна ставка окремих комерційних банків, диференційована за термінами надання кредиту; – депозитна ставка окремих комерційних банків, диференційована за вкладами до запитання та терміновими вкладами; – офіційних курс окремих валют, якими оперує підприємство в зовнішньоекономічній діяльності; – курс придбання – продажу аналогічних видів валют, встановлений комерційними банками.</p>	<p>Публікації періодичних комерційних видань, фондової та валютної біржі, електронні джерела</p>
<p>III. Показники, які характеризують діяльність контрагентів та конкурентів, а саме: – банків; – страхових компаній; – постачальників продукції; – покупців продукції; – конкурентів.</p>	<p>Публікації звітних матеріалів у пресі, відповідні рейтинги з основними результативними показниками діяльності банків, страхових компаній, платні бізнес-довідки, які надають окремі інформаційні компанії</p>
<p>IV. Нормативно-регулюючі показники: – нормативно-регулюючі показники з різних аспектів фінансової діяльності підприємства; – нормативно-регулюючі показники з питань функціонування окремих сегментів фінансового ринку.</p>	<p>Нормативно-правові акти, які приймають різні органи державного управління</p>

Таблиця 2

Показники, які формують із внутрішніх джерел

Показники	Джерела формування
<p>I. Показники, які характеризують фінансовий стан та результати фінансової діяльності підприємства загалом: – показники Балансу підприємства; – показники Звіту про фінансові результати підприємства; – показники Звіту про рух грошових коштів; – показники Звіту про власний капітал підприємства; – дані Примітки до річної фінансової звітності підприємства.</p>	<p>Дані фінансового обліку підприємства</p>
<p>II. Показники, які характеризують фінансові результати діяльності окремих структурних підрозділів підприємства: – показники, які формуються за сферами фінансової діяльності підприємства; – показники, які визначають за регіонами діяльності (якщо наявна регіональна диверсифікація фінансової діяльності); – показники, які формуються за центрами відповідальності (центри затрат, доходу, прибутку та інвестицій).</p>	<p>Дані управлінського обліку</p>
<p>III. Нормативно-планові показники, пов'язані з фінансовим розвитком підприємства: – система внутрішніх нормативів, які регулюють фінансовий розвиток підприємства; – система планових показників фінансового розвитку підприємства.</p>	<p>Дані фінансового обліку підприємства, дані управлінського обліку</p>

Існують й інші підходи до класифікації інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Зокрема, можна рекомендувати систематизацію інформаційного забезпечення фінансового менеджменту у такий спосіб:

- звітні та оперативні дані фінансової, статистичної і оперативної звітності;
- нормативна та інструктивна інформація всіх рівнів;
- планово-прогнозна інформація (дані планів, бюджетів, бізнес-планів);
- довідково-аналітична інформація.

Усі показники інформаційної бази необхідно отримувати з надійних та достовірних джерел інформації. Саме такі принципи закладено в національній системі бухгалтерського обліку згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", що гарантує систематичний та повний облік активів, зобов'язань та капіталу підприємства й істотно розширює функціональні можливості фінансових менеджерів.

Усіх користувачів інформації про діяльність підприємства поділяють на дві категорії: зовнішні та внутрішні [5, с. 27].

До внутрішніх користувачів належить управлінський персонал підприємства, власники (акціонери) підприємства, службовці тощо. Внутрішні користувачі використовують як інформацію, що характеризує результати фінансової діяльності підприємства та його фінансовий стан, доступну для всіх користувачів, так і значний обсяг інформації про фінансову діяльність, яка є комерційною таємницею. Крім того, внутрішні користувачі послуговуються низкою фінансових показників, які формуються із зовнішніх джерел.

Зовнішніх користувачів фінансової звітності поділяють на дві групи:

- користувачі, які безпосередньо зацікавлені в діяльності підприємства;
- користувачі, які опосередковано зацікавлені в діяльності підприємства.

До першої групи належать:

- потенційні інвестори підприємства;
- теперішні та потенційні кредитори;
- постачальники та покупці;
- держава (податкові органи).

До другої групи зараховують тих юридичних та фізичних осіб, які вивчають звітність для того, щоб захищати інтереси користувачів з першої групи, а саме:

- аудиторські служби;
- консультанти з фінансових питань;
- органи реєстрації та інші державні органи контролю;
- законодавчі органи;
- юристи (для оцінювання виконання умов угод, дотримання законодавчих норм під час розподілу прибутку та виплати дивідендів);
- преса та інформаційні агентства (огляди, оцінювання тенденцій розвитку);
- торговельно-виробничі асоціації (для статистичного узагальнення інформації за галузями, для аналізу результатів діяльності на галузевому рівні);
- профспілки (для формування вимог щодо заробітної плати та умов трудових угод, оцінювання тенденцій розвитку галузі).

Використання різними групами користувачів фінансової звітності охарактеризовано в табл. 3 [2, с. 54].

Таблиця 3
Використання фінансової інформації різними групами користувачів

Користувачі	Інтереси	Джерела інформації
Менеджери підприємства	Оцінювання ефективності виробничої та фінансової діяльності; прийняття управлінських та фінансових рішень.	Внутрішні звіти; фінансова звітність підприємств
Органи оподаткування	Оподаткування	Фінансова звітність; податкова звітність; дані внутрішніх перевірок
Акціонери	Оцінювання адекватності доходу рівню ризиковості вкладених інвестицій, перспектив виплати дивідендів	Фінансова звітність
Кредитори	Визначення наявності ресурсів для погашення кредитів та виплати відсотків	Фінансова звітність; спеціальні довідки
Постачальники	Встановлення наявності ресурсів для оплати поставок	Фінансова звітність
Покупці	Оцінювання того, наскільки довго може продовжуватись діяльність підприємства	Фінансова звітність
Службовці	Оцінка стабільності та рентабельності діяльності підприємства з метою визначення перспективи своєї зайнятості, отримання фінансових та інших пільг та виплат від підприємства	Фінансова звітність
Статистичні органи	Статистичні узагальнення	Статистична звітність; фінансова звітність.

Усі користувачі фінансової інформації, незалежно від групи, до якої вони належать, зацікавлені в її повноті, правдивості, неупередженості та своєчасності.

Висновки. У наш час інформація відіграє вирішальну роль у діяльності фінансового менеджера з будь-яких питань. Від неї залежить існування підприємства. Досвід процвітаючих компаній переконує, що їхній успіх завдячується наявністю добре функціонуючої інформаційної системи. Неможливо переоцінити значення повної та достовірної інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства для вирішення поточних та перспективних фінансово-господарських проблем. Для при-

йняття правильних фінансових управлінських рішень на рівні підприємства треба використовувати дані, які відповідають певним правилам, вимогам і нормам, є зрозумілими та прийнятними для користувачів.

З цією метою кожне підприємство повинно розробити свою фінансову облікову політику, яка підпорядковується потребам внутрішнього менеджменту. Але, як правило, для прийняття ефективних управлінських рішень менеджери не обмежуються суто внутрішньою фінансовою інформацією, а порівнюють її з відповідними показниками подібних підприємств, підприємств-конкурентів чи партнерів по бізнесу. Тому закономірно виникає потреба в уніфікації вимог до фінансової інформації в рамках галузі, регіону, усієї економічної системи країни.

Література:

1. Давиденко Н. М. Фінансовий менеджмент: підручник / Н. М. Давиденко. – К. : ТОВ "Задруга", 2012. – 516 с.
2. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – 3-тє вид., випр. і допов. – К. : Знання, 2008. – 483 с.
3. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий менеджмент: підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : ЦУЛ, 2009. – 250с.
4. Островська Г. Й. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Г. Й. Островська. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – 576 с.
5. Паргин Г. О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Г. О. Паргин, Н. Є. Селюченко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 348 с.